

ЗА СВОБОДАТА КАТО ФУНДАМЕНТ НА МАСОНСТВОТО

Понятието "свобода" е един от крайгълните камъни на философията, социалната политика и нравствената доктрина на Свободните и Приети Зидари. Значението на това понятие за движението не може да не бъде оценено по подобаващ начин, потвърждение за което е включването на определението "свободни" в неговото официално название, а така също постоянното упоменаване на свободата в ритуалите на различните степени и в изследователската масонска литература. Действително, пристъпвайки за първи път прага на масонския Храм всеки от нас чу за себе си думите, че е свободен човек с добри нрави. За някого тази фраза прозвуча просто като ритуална стилистична фигура, друг може би я пропусна покрай ушите си, но ние би трябвало да се замислим по-внимателно над нейния смисъл. И така младият масон следва да потърси отговорите на въпросите: какво е свободата въобще и свободен ли е той самия, какво е свободата лично за него като отделно взет индивид и какви са нейните граници, ако те въобще съществуват. Още с началото на съществуването на Братството понятието "свобода" става основополагащо за неговите членове и то се заражда именно като братство на свободни хора. Това само по себе си може да се счита като явление с изключителна важност, ако си припомним условията, в които то възниква. Ако се приеме за основна версията за произхода на масонството от гилдията на зидарите-строители на готически храмове, може да се издигне хипотезата, че специалният свободен статус на местещи се от графство в графство и от държава в държава майстори е основната причина, поради която именно на зидарската общност се пада честта да се разрасне в обществено, културно и нравствено движение, побрало в себе си разнообразните традиции на световната езотерическа мисъл. Още от легендарните времена на възникване на масонството през средните векове свободата рязко е разграничавала зидарите-строители от другите видове занаятчии. Тази разлика се пораждала от факта, че тяхната професия е налагала постоянно придвижване от една на друга строителна площадка, което е било изключение от общоприетото правило на закрепостяване на всеки друг майстор към територията на един или друг земевладелец. Нека си припомним множеството страшни легенди, с които владетели и господари умъртвяват или ослепяват майстори-строители за да не могат те никога и никъде повече да въздигнат наново построените от тях сгради. Независимо от това доколко са правдиви тези легенди, техния общ сюжет свидетелства за това, че възможността да се съгради нещо надживяващо вековете не е била под контрола дори и на царстващите особи, а единствено странстващите строители са се ползвали с предимството да сътворят това дело. Принципът на свободата се утвърждава в качеството си на закон за съществуването на Братството в "Поемата за нравствения дълг", често наричана по името на манускрипта, който я съдържа – „Поема Региус". В нея са изложени основните закони на Изкуството Геометрия, или Царското Изкуство на Свободните зидари. Тези закони съдържат пряко потвърждение за непреходната ценност на свободата и на това, че тя е неотменно качество на Майстора. Тук е нужно да се поясни, че в ранния стадий на развитие на Братството за пълноправни членове са се считали само достигналите степен Майстор и само те са се ползвали с пълните права и задължения на масона.

Шестия закон гласи:

*Над майстора няма господин
За това, на какво обучава
Ученика, той отговаря
единствено пред Братята и Бога,
И само в тях той вижда помощ
За да бъде Братството свършено
и справедливо неизменно.*

И по-нататък - единадесетия закон:

Свободен е Майстора, честен е той,

*За да бъде за останалите пример
и да наставлява в законите на вярата.*

Тези закони и основополагащи принципи, както и времето на тяхното сътворяване обясняват и много други положения на вътрешния ред, регламента и конституцията на масонството. Самото понятие "свобода" в тези времена се разглеждало много по-тясно отколкото е приетото днес. Робът или крепостният не е можел да участва в събрания на Майсторите като равен - това би противоречало на всички закони на класовото общество по това време. А ако той не можел да бъде равен на останалите, той не е можел да бъде член на Братството въобще, защото принципът на равенството се поставял даже над принципа на свободата. От тук идва и неприемането от регулярното движение на идеята за членството на жени. От друга страна е била предвидена и забрана за прием на инвалиди или просто на тежко болни хора, мотивите за което са били, че те не са напълно свободни, намирайки са в плен на своя недъг и това ги е правило неравни на останалите братя.

Говорейки за свободата в мислите на постъпките на Свободните и Приети Зидари ние все пак трябва да посочим някой ограничения от социален характер, действащи до наши дни, които неизменно предизвикват интереса на всеки посветен. Те формират в много голяма степен самото разбиране на понятието "свобода" и нейните граници в масонството. Преди произнасяне на Тържествената клетва на Чирака всички ние бяхме предупредени за това, че дадената клетва по никакъв начин не влиза в противоречие с нашите задължения пред страната и семейството ни. В това се съдържа дълбок смисъл, който може да бъде разбран напълно само от хора, които поне веднъж в живота си са поставяли пред себе си важния въпрос: "Свобода, но от какво?" За това би трябвало да се поразсъждава по-задълбочено, но за сега си струва само да се добави, че масонската тържествена клетва все пак по същество ограничава свободата на човека, лишайки го от много възможности, най-малкото да разкаже на своите приятели за това, което е видял и слушал в Ложата и т.н. И въпреки всичко, степенята на това ограничение на свободата на човека не надвишава ограниченията, наложени му от верността към едни или други нравствени принципи, от верността към своята вяра, своята страна, своите роднини и близки. Ето защо нищо не възпрепятства членството в движението на лица, произнесли други клетви и приели изпълнението на други тържествени обещания като лекари, военни, свещенослужители, макар, че от дълго време в различни масонски юрисдикции се водят спорове относно възможността за членуване в Братството на монаси. Някои считат, че техните обети ограничават свободата и следователно тези хора не могат да се нарекат свободни. По-умерените изследователи смятат, че членството им е възможно при условие, че в приетите от тях обещания не предвиждат задължително проповядване на тяхната вяра, дотолкова доколкото в регулярното масонство са забранени разговорите за религия, а още повече пропагандата на едни или други религиозни или политически възгледи.

Самото понятие "свобода" се разглеждало и се трактува от хората по различен начин в зависимост от епохата и страната, в която живеят а така също и в зависимост от отделната личност. Тук границата се размива от нихилистичното "Всичко е позволено!" до хипотетичното определение на Оруел "Свободата - това е плен".

И все пак какво е масонското разбиране за свобода? Ритуалът гласи: Свободата това е властта да направиш или да не направиш нещо съгласно своята воля. За всекиго Свободата е възможността да се върши всичко, което не противоречи на добрите нрави и на свободата на другите. Тя също така е правото да се ползват преимуществата, дадени на гражданите от закона.

По този начин традицията диктува отношение към свободата като традиционно демократическо понятие, което в една или друга форма е прието като фундаментален законодателен принцип, практически във всички демократични държави по света. От нравствена гледна точка дадената формулировка в известна степен е недостатъчно развита по отношение на понятието "воля" като философска категория. Първата и втората част на даденото определение като че ли встъпват в противоречие помежду си: от една страна - човек може да постъпва съгласно своята воля, а от друга страна - тази воля се ограничава непосредствено от нравствения закон /добрите нрави/ и закона на обществото /свободата на другия/.

В своя фундаментален труд "Морал и догма" Албърт Пайк формулира понятието "свобода" далече по-просто, макар и по-патетично: **"Свободата това е геройското мъжество да постъпиш така, както трябва да постъпиш"**. Готхолд Ефраим Лесинг твърди, че **"... Свободното Зидарство не е нито произвол, нито излишество, то е необходимост и намира оправдание в природата на човека и в човешкото общество"**. И в двете определения е налице удивителна близост по смисъла с известната на всички ни формула за "свобода като осъзната необходимост".

Възниква въпросът дали противоречието между свободната човешка воля и ограниченията на нравствения закон и закона на обществото е неизкоренимо и дали свободата действително е плен?

Всеки от нас неизменно се сблъсква с този въпрос и не само в професионалния си живот. Днес ние живеем в относително демократическа страна, но в нея постоянно възникват дискусии относно границата на демократичните свободи и свободата въобще. Подобни проблеми постоянно се намират в центъра на вниманието на обществеността и в най-старите демокрации по света.

Разглеждайки подробно въпросът за социалната свобода би трябвало да се направи паралел с понятието "духовна вътрешна свобода", която е и основният обект на нашето внимание.

Да се считат ли нашата вяра, нашите нравствени принципи, нашето възпитание за ограничители на нашата лична свобода? Или напротив, те са нейни проводници, пътеводни нишки, водещи към съвършенство?

Свободни ли сме ние в избора на своя път? - Разбира се, свободни сме.

Ние сме свободни да изберем пътя на усъвършенстването или на нравственото падение, ние сме свободни да търсим истината или да се отдадем на своите първични инстинкти. Това е въпрос на личен избор.

Но главното е, че ние вече сме направили своя избор. Ние сме постъпили в Братството на Свободните и Приети Зидари, т.е. самите ние сме избрали пътя за усъвършенстване, пътя за духовно и нравствено възвисяване, пътя за търсене на Истината. Нека тук си припомним думите на Св. Йоан който говори: „... познайте истината и истината ще ви направи свободни...”

Такава е простата логика. Моето дълбоко убеждение се състои в това, че Висшата истина е една, както Бог е един и че тя се открива на всеки, който искрено се стреми да достигне до нея и следва пътя за нравствено извисяване, независимо от това в какъв конкретно храм ходи, как нарича Господ, какъв цвят на кожата има и за каква партия гласува на изборите. Единственото ограничение е може би във възможността да се оспори самото съществуване на тази истина - това също е проста логика. Колкото и кощунствено да звучи теоретически може да се отрече съществуването на Бог, може да се престане да се работи в прослава на Великия архитект на Вселената, може да се замени търсенето на истината с търсене на преходните блага на профанския свят и тук могат да се посочат нелицеприятните примери от съвременната история на родното масонство. Ето защо ние трябва да си отговорим на въпроса "Каква истина и каква свобода ни са необходими?"

Човек по своята природа е слаб, глупав и низък. И ако се опира само на себе си, той отдавна да е пропаднал в бездната на безпросветността. Налагайки си ограничения под формата на държава, религиозна догма, семейство и пр., той действа с променлив успех, но винаги има нуждата от рамките на закона. На тази основа могат да се направят и изводи за свободата на масона в нейните граници.

Първият от тях е: Вътрешната свобода на свободния зидар това е отсъствие на ограничение в полета на неговата мисъл дотолкова, доколкото мисълта му е насочена към благото, а висшето благо - това е Бог. В потвърждение на това са редовете от Второто послание на Апостол Павел към Коринтяните „...А Господ е Духът и гдето е Господният Дух там е свободата.”

Вторият извод е свързан с известната ни фраза, произнасяна от многоуважавания майстор на стола по време на ритуала по приема "Само законът ще ни даде свобода".

В ПРОСЛАВА НА ВЕЛИКИЯ АРХИТЕКТ НА ВСЕЛЕНАТА